

El llenguatge

A mansalva

24/X/1980

Es bo de no deixar de banda, i de recórrer-hi tan sovint com calgui, dèiem ahir, les expressions populars, especialment les locucions verbals i adverbials que enriqueixen cada llengua —i, per tant, també la nostra— i que li confereixen un caràcter propi i distint, tant més que en certs tipus o nivells de llenguatge es tendeix, cada dia més, a abusar dels tecnicismes de nova creació. Cal, però, encara —continuàvem dient—, que aquestes expressions no siguin usades sinó amb el significat que els és tradicionalment reconegut. I centràvem el nostre comentari en la locució verbal fer patxoca, que algú usa a tort significat «fer peça» o «fer el pes».

També la locució adverbial a mansalva és usada avui per molts amb un significat que no li correspon. Aquesta locució, tal com deixen endevinar força clarament els components del seu mot principal, significa «sense cap risc», «sense exposar-se gens», i ha de servir per a modificar aquells verbs que expressen accions agressives, delictives, etc, és a dir, que en principi solen comportar un risc, com és ara matar, degollar, atacar, robar, destruir, etc. Però és avui força freqüent que s'usi aquesta locució significat «abundosament», canvi semàntic que no deixa de tenir, en realitat, la seva explicació lògica, perquè qui es decideix a cometre una acció delictiva, com és ara, per exemple, robar, si la pot cometre a mansalva, és a dir, sense cap risc, és lògic que aprofiti l'ocasió i que el seu veritable afany no conegui aturador. Doncs, Robava a mansalva significa, pròpiament, «Robava sense cap risc», tant si es tracta d'una almosta de cireres com de senallades de diners, encara que la frase ens indueixi més aviat a creure això darrer. I, per tant, és del tot impropri de dir «Venia patates a mansalva» o «Despatxen pañellets a mansalva» perquè es tracta d'activitats perfectament lícites i legals, honestes i pacífiques, que no solen comportar cap risc.

La idea que s'expressa sovint incorrectament per mitjà de la locució a mansalva es pot expressar per una altra locució adverbial tan popular i genuïna com a doló, que presenta una variada sinonímia: a gavadals, a carretades, a senallades, també molt populars, en abundància o en abundor, més ponderades i no tan expressives, i a baixuena i a beizer avui segurament més literàries que no pas populars, almenys en amplis sectors del nostre domini lingüístic.